

VAN DE REDACTIE...

Twintig jaar VTB...

Later dan gepland, is hier dan toch de 1e nieuwsbrief van 2019. Dit jaar lijkt een interessant jaar te worden met de 4e lustrumviering van de VTB, waarover u in deze nieuwsbrief meer details leest. Ook treft u in dit nummer verslagen van de ALV en een interessante netwerk-bijeenkomst over nieuwe technieken in de tropen, beide in het voorjaar gehouden en goed bezocht. De kern van dit nummer betreft echter het thema tropische ontbossing, met een drietal inhoudelijke artikelen, welke aansluiten bij de steeds groter wordende zorg en noodzaak om hier effectief tegen op te treden. We wensen u veel leesplezier!

TERUGBLIK ALV 2019

Ontbossingsvrije ketens

In het knusse Camping Ganspoort aan de Vaartsche Rijn in Utrecht hield de VTB op 7 februari haar jaarlijkse ALV, ditmaal voorafgegaan door een inhoudelijke bijeenkomst over *zero net deforestation commitments*. De zaal zat vol van voor tot achter, dus het beloofde een mooie dag te worden. Rosalien Jezeer van Tropenbos International leidde het onderwerp in en schetste in het kort welke complicaties de bestaande *zero net deforestation commitments* van bedrijven met zich meebrengen. Vervolgens was het woord aan een viertal sprekers. Thomas Duurland (IDH), Niels Haak (Conservation International), Sebastiaan de Smedt (Proforest) en Vincent van den Berk (Ministerie van EZK) namen ons mee in de ervaringen van hun organisaties.

Duidelijk werd onder andere dat het traceren van palmolie tot aan de palmolie molen best mogelijk is maar het traceren tot aan lokale smallholders in het landschap blijkt nog altijd lastig. Multinationals die zich hebben gecom

"Traceren tot aan lokale smallholders blijft lastig"

mitteerd aan ontbossingsvrije ketens hebben bovendien vaak geen grip op de werkwijze van de smallholders die hun oogst aan hen verkopen. Het risico bestaat dat multinationals om die reden besluiten helemaal niet meer bij smallholders af te nemen en daarmee dus ook geen invloed meer hebben op de ontbossing door smallholders.

Met de presentaties in ons achterhoofd gingen we uiteen in discussiegroepjes om aandachtspunten te formuleren voor het bereiken van ontbossingsvrije ketens. Het was een geslaagde middag – en van discussiëren krijg je natuurlijk honger. Beneden stond ons vervolgens het diner te wachten. Even bijtanken, bijpraten en klaarmaken voor het laatste en minstens zo belangrijke deel: de algemene ledenvergadering onder leiding van onze voorzitter Jaap van der Waarde. Het was tijd om het jaarverslag en de financiën van 2018 goed te keuren. Met complimenten van de kascontrolecommissie werden de jaarcijfers en begroting goedgekeurd.

Vanzelfsprekend was er uitgebreid aandacht voor het 20-jarige lustrum van de VTB dat we dit jaar vieren. Verder werd een idee om een klein fonds in de begroting op te nemen waarmee studenten een extra bijdrage voor hun onderzoek kunnen krijgen met enthousiasme ontvangen. Als tegenpres-tatie wordt van de studenten verwacht om op te treden als ambassadeur van de VTB. Of dit een terugkerend iets is, zal moeten blijken – we zijn in ieder geval erg benieuwd naar onze eerste ambassadeurs! Vervolgens was het tijd voor een bestuurswissel. Lieke Guinée en Dorith Vermunt legden hun bestuurstaken neer. Lieke en Dorith, nogmaals hartelijk dank voor jullie inzet! De stokjes werden overgedragen aan niet twee, niet drie, maar aan maar liefst vier nieuwe bestuursleden. De nieuwe aanwas bestaat uit Stefan Wulffraat (WWF-Indonesië), Joeri Zwerts (promovendus Universiteit Utrecht), Judy Koppenjan (Schuttelaar & partners) en Jeffrey Brand (Stichting Trésor). Na een geslaagde ALV sloten we de dag natuurlijk af met een drankje. We kijken terug op een interessante kennissessie en een geslaagde ALV. Een woord van dank voor de activiteitencommissie is na zo'n dag uiteraard op zijn plaats: dankjulliewel! En voor de rest: bedankt allemaal voor jullie komst en tot de volgende keer!■

TERUGBLIK NETWERKAVOND

Techniek in de tropen

Op 20 maart werd de netwerkbijeenkomst Tech in de Tropen georganiseerd, hier werden vijf presentaties gegeven over vernieuwende methodes waarbij technologie gebruikt wordt om oude problemen in de bescherming van tropische natuurgebieden geautomatiseerd aan te pakken.

Radar, Lidar, drones, cameravallen - allerlei onderwerpen kwamen aan bod. De presentaties werden afgetrapt door Marcela Quiñones van Sarvision met een presentatie over bosobservaties met gebruik van verscheidene vormen van remote sensing. Volgens Marcela is radar een te weinig gebruikte vorm van technologie. "Radar geeft de mogelijkheid om veel sneller scans te maken van bosgebieden dan traditionele sa-

UPDATE

Een EU Actieplan tegen ontbossing - tijd voor bindende maatregelen

Door: **Charlotte van der Tak (bossencampagner bij Greenpeace)** en **Jinke van Dam (onafhankelijk consultant)**.

Wereldwijd neemt het areaal aan bos nog steeds verder af. Industriële landbouwproductie voor internationale markten is hiervan één van de grootste oorzaken. Ontbossing, de destructie van andere ecosystemen en mensenrechten zijn nog wijdverbreid in ketens. Volgens een al in 2013 gepubliceerde studie van de Europese Commissie (EC), is de EU één van de grootste internationale importeurs van een aantal specifieke grondstoffen met een hoog risico op ontbossing, zoals palmolie (17%), soja (15%), rubber (25%), rundvlees (41%), maïs (30%), cacao (80%) en koffie (60%).

In 2016 heeft de EC uiteindelijk een studie laten uitvoeren naar de haalbaarheid van verschillende opties om stappen te nemen om ontbossing tegen te gaan. Deze studie biedt

inzicht in de opties aan EU-interventies, of een combinatie ervan, die het probleem vanuit de aanbodzijde, de vraagzijde, en vanuit de rol van financiën en investeringen aanpakken. Uit deze studie werd duidelijk dat het probleem complex is en dat de grootste impact bereikt zal worden door een coherent pakket van maatregelen, inclusief wetgeving.

Tegelijk zien we wereldwijd een toenemende erkenning van de noodzaak om ontbossing, en de vernietiging van andere ecosystemen en de onderliggende oorzaken ervan, aan te pakken - zowel vanuit overheden als vanuit de private sector. Al in 2010 heeft een groep bedrijven onder het Consumer Goods Forum toegezegd om in 2020 hun ketens te vrijwaren van ontbossing en in de loop van de jaren zijn additionele bedrijven met dergelijke toezeggingen gekomen, waaronder hun eigen NDPE (No Deforestation, No Peat, No Exploitation) beleid. Verschillende rapporten concluderen echter dat de voortgang te langzaam is en dat er meer nodig is om de doelstellingen van 2020 (zero-deforestation) te halen & .

Binnen Europa zet het Amsterdam Declaration

Partnership (ADP), waarvan Nederland op dit moment het voorzitterschap heeft, zich in voor ontbossingsvrije, duurzame grondstoffen. Onder andere na druk van de ADP lanceerde de EC in December 2018 een routekaart voor een "EU Initiative on Stepping up EU Action against Deforestation and Forest Degradation", waarin de context van het initiatief, de doelstellingen maar ook een geplande consultatie aangekondigd stond. Frappant was dat de optie voor wetgeving niet meer in de road map te lezen was. De consultatie over een EU-mededeling startte in januari en is eind februari 2019 gesloten. Zowel private sector partijen als ook het maatschappelijk middenveld hebben tijdens de consultatie hun stem laten horen.

De EU-mededeling wordt eind mei, begin juni verwacht, rond de verkiezingen. Veel maatschappelijke organisaties hopen dat er een opening ontstaat naar bindende maatregelen, die er voor zorgen dat er producten die op de Europese markt worden geplaatst die aan strikte duurzaamheidscriteria voldoen en waar geen ontbossing voor heeft plaatsgevonden. ■

tellietbeelden." Uit de radarscans kunnen bovendien biomassakaarten gemaakt worden die gebruikt kunnen worden om snel ontbossing te karteren.

Lammert Hilarides van Wetlands International volgde met een presentatie over Global Mangrove Watch en voorbeelden van methodes om lokale overheden de capaciteit te geven hun mangrovebossen te beschermen. Global Mangrove Watch wordt ontwikkeld als een waardevolle toevoeging op het al bestaande Global Forest Watch (GFW) omdat mangroven vaak niet meegeteld werden als bos in de simulaties van GFW. De mangrovevegetatie is vaak net iets te laag om boven de ondergrens van twee meter te komen die GFW gebruikt voor hun classificatie van bosgebied. Het portaal voor Global Mangrove Watch wordt in juli openbaar gemaakt op de website van Wetlands International.

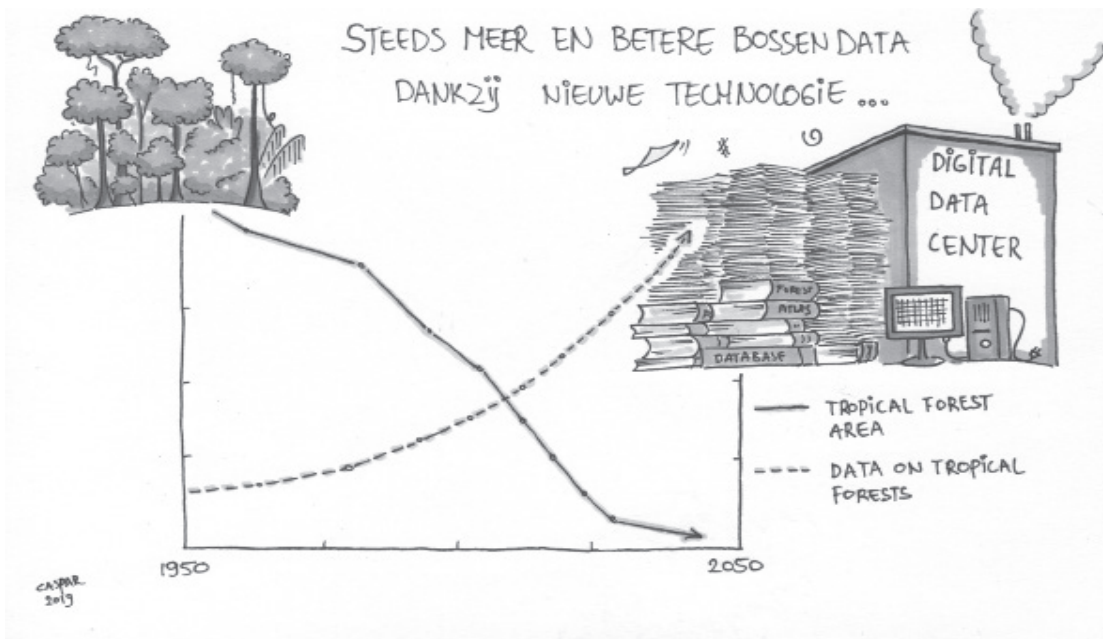
"Global Mangrove Watch wordt in juli gelanceerd"

Lammert legde uit hoe zij drones gebruikt hebben in Guinee-Bissau in een project voor de lokale overheid. Het betreffende landschap had veel verlaten rijstvelden waar de overheid deze velden wilde rehabiliteren. Lammert: "Met de drones konden

we hoogtekarten produceren. Daarmee werd duidelijk waar de laagste delen van het terrein lagen en alleen op die plekken hoeven de dijkes rondom de verlaten rijstvelden te worden doorgestoken, zodat het water weer vrij in en uit het gebied kan stromen."

Clement Obeng Manu gaf een presentatie over zijn thesisonderzoek naar het 3D in kaart brengen van bosgebied op basis van met drones verzamelde foto's voor de studie GIS en Remote Sensing aan de Universiteit Twente. Hij ging dieper in op de technische mogelijkheden bij het combineren van 2D beelden om 3D modellen te vormen en hoe hiermee boomhoogte en biomassa geschat konden worden. Hij verkende ook de mogelijkheden in de toekomst om de dronebeelden te combineren met vanaf de grond omhooggeschoten beelden om per individuele boom de eigenschappen zoals soort, hoogte en biomassa op te nemen.

Hans Beukeboom en Jorn Dallinga van WWF NL presenteren het waarschuwingssysteem (Early Warning System, EWS) voor ontbossing dat zij in Centraal Kalimantan aan het testen zijn. Het systeem is ontworpen om ontbossingsgevaar accuraat te kunnen voorspellen (zie het artikel elders in deze nieuwsbrief).

De laatste presentatie werd gegeven door Patrick Jansen, professor aan de Wageningen Universiteit en werkzaam bij het Smithsonian Tropical Research Institute. Hij gaf een levendige presentatie waarin hij liet zien dat cameravallen al lang gebruikt worden en hoe veranderingen in de beschikbare technologie geleid hebben tot het huidige gebruik ervan. De eerste cameravallen werden geactiveerd door een gespannen touwtje en gaven een enorm felle flits. De flits had vaak een verschrikkelijke werking op de dieren nog voor de foto volledig genomen was. De meest moderne cameravallen zijn veel minder verstorend met hun laser-activering en infraroodfoto's waardoor 's nachts geen felle flits meer nodig is. Hij liet ook zien hoe cameravallen gebruikt werden bij een project in Panama om te bewijzen of verscheidene migrerende diersoorten de corridor tussen Centraal- en Zuid Amerika gebruiken. De cameravallen gaven een mooi beeld van hoe habitatfragmentatie er eerst toe leidt dat de roofdieren verdwijnen en hoe dit vervolgens doorwerkt in de voedselketen. De poema bleek een uitzondering in het onderzoek en gebruikte de corridor nog wel.

De verscheidenheid aan onderwerpen gaf een mooi overzicht van het huidige gebruik van technologie om natuurgebieden in de tropen te beschermen. Verdere voortgang in technologie kan nog zeer veel mogelijk maken. ■

steeds een enorme uitdaging om daartegen te strijden. Maar als we kunnen voorspellen wanneer het bos illegaal gekapt gaat worden, dan kunnen we op tijd ingrijpen – of misschien wel voorkomen.

Ingrijpen vóór de ontbossing

De bestaande modellen tegen ontbossing focussen vooral op waarschuwingen. Die worden afgegeven wanneer het kappen van de bomen al is begonnen. Daarom werken we aan een model dat ons in staat stelt om in te grijpen vóórdat de ongewenste ontbossing heeft plaatsgevonden. WWF doet dat samen met overheden, lokale gemeenschappen en de private sector. Dit Early Warning System (EWS) kan big data zoals satellietbeelden en menselijke activiteit aan elkaar verbinden. Het systeem geeft vervolgens automatische alerts af.

"Wereldwijd verliezen we jaarlijks 7,6 miljard hectare bos, wat zorgt voor 15% van de mondiale uitstoot van broeikasgas."

UPDATE

Early Warning System

Door Hans Beukeboom en Jorn Dallinga, WWF NL

Ontbossing is een van de grootste bedreigingen voor de natuur, wereldwijd verliezen we jaarlijks 7,6 miljard hectare bos, wat zorgt voor 15% van de mondiale uitstoot van broeikasgas. Voor het Wereld Natuur Fonds (WWF NL) is het nog

Hoe werkt EWS?

Het Early Warning System gebruikt de nieuwste technologie om vroege indicatoren van ontbossing in kaart te brengen, zoals de aanleg van wegen, gecombineerd met andere big data van menselijke activiteiten. De eerste stap is om statische informatie over het terrein te integreren met dynamische kaarten van historische en actuele ontbossing. Met deze data leert een model aan de hand van machine learning om gebie-

den met een verhoogd risico voor ontbossing te identificeren. De tweede stap bestaat uit een automatische categorisering en prioritering op basis van de legaliteit en de impact op de biodiversiteit. Dat leidt vervolgens tot een protocol dat identificeert wie er ter plaatse actie kan en zou moeten ondernemen. Zo kunnen stakeholders (inclusief lokale bewoners) op tijd reageren om illegale ontbossing aan te geven. Omdat we het systeem transparant willen maken, kunnen de alerts ook gebruikt worden voor lobby en belangenbehartiging. Dan zijn we er zeker van dat er actie wordt ondernomen.

"Het creëren van lokaal
eigenaarschap is de
sleutel tot succes."

Status nu

We hebben met succes een 'proof of concept' ontwikkeld voor de technische haalbaarheid van twee preventiemodellen die van tevoren ontbossing kunnen voorspellen:

- Korte termijn: voor 1 tot 4 weken van tevoren
- Middellange termijn: voor 6-12 maanden van tevoren

Bij het voorspellen van ontbossing met beide modellen in ons testgebied (50 bij 80 km) in Centraal-Kalimantan, Indonesië, bereikten we 71% nauwkeurigheid. We gaan nu verder werken aan het preventiemodel voor de middellange termijn.

Op Borneo en Sumatra is meer dan 50% van het bos de afgelopen decennia verloren gegaan; als we nu geen actie ondernemen verliezen we de andere 50% ook. Het creëren van lokaal eigenaarschap is de sleutel tot succes. De betrokkenheid van lokale stakeholders in het veld die uiteindelijk de gebruikers van EWS worden (bewoners, NGO's en overheidsinstanties) is een belangrijk onderdeel van het proces. Lokale gemeenschappen zijn vaak afhankelijk van het bos voor hun voedsel en levensonderhoud. Om die reden beschermen ze hun bosgebied al eeuwenlang. Daarom betrekken we ze vanaf stap één. EWS ondersteunt de lokale bewoners ook om hun omgeving beter te beschermen met de waarschuwingen die ze ontvangen, bijvoorbeeld het voorkomen van illegale ontbossing in hun gemeenschapsbos of andere vormen van land onder hun beheer.

Colofon

Adres VTB: postbus 124, 6700 AC, Wageningen; **Website**: www.tropischebossen.nl.
Email: vereniging@tropischebossen.nl. **Redactie**: Caspar Verwer, Paul Zambon, Rens Brouwer, Ben Gunnewijk, Jeffrey Brand, Simone van Santen de Hoog. **Opmaak**: Caspar Verwer; **Email redactie**: vtbnieuws@tropischebossen.nl

De Vereniging Tropische Bossen stimuleert en faciliteert contacten tussen mensen die vanuit verschillende achtergronden en posities geïnteresseerd zijn in duurzaam en maatschappelijk verantwoord beheer van tropische bossen.

Impact realiseren

Met EWS willen we de illegale kap van bossen op Sumatra en Borneo met 10-35% verminderen. Dat kan als de stakeholders op tijd kunnen reageren. Tijdens de pilotfase hebben we berekend dat EWS illegale ontbossing al met 22% kan laten afnemen. Daarmee voorkomen we niet alleen verlies van leefgebied, maar ook het vrijkomen van CO2. Zo kunnen we echt impact realiseren voor de natuur.

Voor meer info: HBeukeboom@wwf.nl

NB: Het Early Warning System voor ontbossing wordt gefinancierd vanuit het Shared Resources Joint Solutions-programma, een strategisch partnerschap van IUCN NL en WWF NL. ■

Wie, wat, waar...

SEMINAR

Dinsdag 14 mei: Future For Nature Academy lezing. "Scent imprint for dogs" Hoe kunt u opsporingshonden gebruiken voor de bescherming van verschillende diersoorten en natuurbehoud? Anti-stroperij, detectie van gesmokkelde dieren, detectie van diersoorten, detectie van uitwerpselen en karkassen en ecologische monitoring worden besproken. Van 19:00 tot 21:00 op Hogeschool Van Hall Larenstein in Velp.

VTB LUSTRUMACTIVITEIT

Zaterdag 1 juni: Lustrumactiviteit Natuurvolgend bosbeheer in de praktijk. Bijzondere wandeling met experts in Kroondomein Het Loo met High Tea.

VTB CAREER NIGHT

19 juni: VTB Career night met sprekers uit het werkveld die over hun loopbaan zullen vertellen (plaats en tijdstip worden bekend gemaakt via de listserver).

VTB LUSTRUMSYMPOSIUM

September: Lustrumsymposium 'Seeds of Hope' met verrassende voorbeelden en best practices uit diverse werelddelen.

VTB LUSTRUMACTIVITEIT

Zaterdag 22 november: Dinner and Dance in the Tropics: groots Tropisch Lustrumfeest.

VTB LUSTRUMACTIVITEIT

Einde jaar: Verrassing...!

Save the dates en vier de VTB verjaardag met elkaar!